

σ^2 SIGMA KWADRAT

CZWARTY LUBELSKI KONKURS STATYSTYCZNO-DEMOGRAFICZNY

Ruch wędrownkowy ludności

Statystyka i demografia

NBP
Narodowy Bank Polski

PROJEKT DOFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW
NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO

URZĄD STATYSTYCZNY
W LUBLINIE

WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA
I ADMINISTRACJI W ZAMOŚCIU

POLSKIE TOWARZYSTWO
STATYSTYCZNE

Definicja ruchu wędrowskiego

Zmiany stałego miejsca zamieszkania i miejsca czasowego pobytu są określane jako **wędrowki lub migracje ludności**. W badaniach ruchów wędrowskich ludności bierze się pod uwagę:

- 1) obszar, na którego terenie przemieszcza się ludność (określany granicami jednostek administracyjnych),
- 2) czas pobytu w nowym lub czas nieobecności w poprzednim miejscu,
- 3) cel zmiany miejsca zamieszkania (miejsca pobytu).

Emigracja i imigracja

Przyjmując za punkt wyjścia obszar całego kraju, można wprowadzić pojęcie **ruchów zewnętrznych**, na które składają się: **imigracja** (zbiorowość osób przybywających z zagranicy na stałe) oraz **emigracja** (zbiorowość osób wyjeżdżających za granicę na stałe).

Poszczególne osoby biorące udział w ruchach zewnętrznych nazywane są **imigrantami lub emigrantami**. Oczywiście ta sama osoba jest jednocześnie emigrantem w jednym kraju i imigrantem w drugim.

Emigrantów powracających do kraju ojczystego nazywa się **reemigrantami**. Powrót osób poprzednio deportowanych, uchodźców i przesiedleńców, mający formę zorganizowanej akcji powrotnej, nazywamy **repatriacją**.

Wewnętrzny ruch wędrowski

(Ruchy wędrowskie wewnątrz kraju)

W polskiej praktyce statystycznej dla określenia zbiorowości osób przemieszczających się z jednego obszaru na inny w granicach kraju stosuje się terminy: **napływ i odpływ wędrowski**.

Do najważniejszych rodzajów wędrowek wewnętrznych należą:

1. wędrowki ze wsi do miast, wynikające z przechodzenia części ludności rolniczej do zajęć pozarolniczych (zmiana źródeł utrzymania) i związanej z tym zmiany miejsca zamieszkania oraz z miast na wieś,
2. przenoszenie się ludności do miejsc, w których występuje duży popyt na siłę roboczą, lub opuszczanie obszarów o nadwyżce siły roboczej.

Ruch wewnętrzny dzieli się na wędrowki między jednostkami tego samego stopnia administracyjnego i ruch wewnątrz (w granicach) danej jednostki. Mówi się więc np. o **ruchu wewnątrzwojewódzkim** w przeciwstawieniu do **międzywojewódzkiego**.

Źródła informacji o ruchu wędrownym

Źródłami danych o ruchu wędrownym są: **bieżąca rejestracja graniczna (paszportowa)** oraz **bieżąca rejestracja meldunkowa**.

W przypadku przekroczenia granicy państwa fakt wędrowki jest rejestrowany jeden raz, a w przypadku ruchu wewnątrz kraju – dwukrotnie: zameldowanie w nowym miejscu pobytu oraz wymeldowanie z poprzedniego miejsca pobytu.

Dane o ruchach wędrownych można uzyskać w drodze badań ankietowych i monograficznych, przeprowadzanych na niewielkich zbiorowościach. Zaletą takich badań jest możliwość zwiększenia liczby badanych cech przez stawianie większej liczby pytań, czego z zasady nie można robić w badaniach masowych, jakimi są spis i rejestracja.

Ruch wahadłowe

Specjalną kategorię ruchu ludności stanowią tzw. **ruchy wahadłowe**, czyli powtarzające się okresowo (najczęściej codziennie) przejazdy między miejscem (miejscowością) zamieszkania i miejscem (miejscowością) pracy lub nauki. Ruchy wahadłowe, przy których — podobnie jak przy ruchu wędrowskim — następuje przekroczenie granicy jednostki administracyjnej, nie wywołują jednak zmian w stanie liczebnym i strukturze ludności (przynajmniej w sensie formalnym), nie są więc uwzględniane przy analizie ruchu wędrowskiego. Ze względu na coraz częściej spotykane trwałe i masowe występowanie ruchów wahadłowych stanowią one dla niektórych obszarów i miejscowości poważny problem, głównie z punktu widzenia ich wpływu na kształtowanie się zatrudnienia i konieczność organizowania odpowiednich możliwości komunikacyjnych.

Przyjazdy z zagranicy do Polski i wyjazdy z Polski za granicę na stałe w latach 1951-2005

Lata	Przyjazdy na pobyt stały	Wyjazdy na pobyt stały	Saldo migracji zagranicznych
1951-1955	16,6	17,9	-1,3
1956-1960	261,1	359,5	-98,4
1961-1965	13,9	119,5	-105,6
1966-1970	10,4	104,3	-93,9
1971-1975	8,2	83,7	-75,5
1976-1980	8,1	142	-133,9
1981-1985	6,7	120	-113,3
1986-1990	10,7	146,8	-136,1
1991-1995	32,5	112,7	-80,2
1996-2000	40,4	112,2	-71,8
2006-2008	41,1	112,6	-71,5

Migracje zagraniczne w Polsce w 2012 roku

W latach 2007-2010 obserwowano spadek liczby wyjazdów za granicę na pobyt stały, ale od 2011 roku ponownie odnotowano ich niewielki wzrost. Szacuje się, że w 2012 r. na stałe opuściło Polskę ok. 21 tys. osób, tj. o ponad 1 tys. więcej niż w 2011 roku.

Skala imigracji na pobyt stały utrzymała się na poziomie z 2011 r. (ok. 15 tys.), co spowodowało, że **saldo migracji definitywnych w 2012 r. wynosiło -5,7 tys.** (-4,3 tys. w roku poprzednim). Wśród imigrantów dominują Polacy, którzy po zamieszkiwaniu na stałe za granicą decydują się na powrót do kraju – w ostatnich latach stanowią oni prawie 90% wszystkich imigrantów.

Metodologia szacowania zagranicznych migracji czasowych przez GUS

GUS opracowuje szacunki liczby osób przebywających czasowo za granicą począwszy od 2006 roku. Pierwszy szacunek uwzględniający lata 2004-2006 został opublikowany w październiku 2007 r., kolejne – w lipcu/sierpniu 2008 i 2009 r. Należy zaznaczyć, że przez osoby przebywające czasowo za granicą należy rozumieć takie osoby, które przebywają poza krajem (często nawet przez wiele lat), ale nie dokonały wymeldowania z pobytu stałego w Polsce.

Wyniki szacunków z założenia nie obejmują emigracji sezonowych Polaków, które z uwagi na czas ich trwania – najczęściej do trzech miesięcy – w większości krajów Wspólnoty podlegają uproszczonym procedurom formalno-prawnym lub w ogóle nie są rejestrowane. Dane za lata 2007-2009 dotyczą osób przebywających czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy.

Ze względu na różne systemy ewidencjonowania przepływów migracyjnych oraz dostępne dane administracyjne, rzadziej statystyczne (tak w Polsce, jak i w poszczególnych krajach członkowskich UE) wyniki szacunku opracowanego przez GUS powinny być traktowane jako przybliżone. Dodatkowym utrudnieniem przy szacowaniu danych dla poszczególnych krajów jest fakt, że wiele osób po opuszczeniu Polski zmienia kraj przebywania, wyjeżdżając np. z Wielkiej Brytanii do Norwegii lub innego kraju – bardziej atrakcyjnego pod względem oferowanych wynagrodzeń czy dostępu do szerszych świadczeń społecznych.

Polacy za granicą

Szacuje się, że w końcu 2011 r. **poza granicami Polski przebywało czasowo 2060 tys. Mieszkańców naszego kraju**, tj. o ok. 60 tys. więcej niż w roku poprzednim. Wśród emigrantów dominowały osoby, które swój czasowy wyjazd za granicę łączyły z podejmowaniem pracy lub jej poszukiwaniem. Wyniki ostatniego spisu powszechnego wykazały, że w końcu marca 2011r. Ogólny odsetek osób przebywających za granicą w związku z pracą wynosił ok. 73%. Odsetek ten różnił się w zależności od kraju przebywania; najwyższy - ok. 90% - odnotowano dla osób przebywających w Niderlandach. Szacuje się, że ponad 75% czasowych emigrantów przebywa za granicą co najmniej 1 rok. Najważniejszymi kierunkami polskiej emigracji czasowej w dalszym ciągu pozostają: w Europie - Wielka Brytania, Niemcy, Irlandia, Niderlandy i Włochy, a poza Europą - Stany Zjednoczone.

Poziom czasowych migracji zagranicznych w 2009 roku

Szacuje się, że w końcu 2009 roku poza granicami Polski przebywało czasowo około 1870 tys. mieszkańców naszego kraju, tj. o 340 tys. mniej niż w 2008 roku (około 2210 tys.), przy czym 1635 tys. osób przebywało w Europie (około 1887 tys. w 2008 roku). Zdecydowana większość – około 1570 tys. – emigrantów z Polski przebywała w krajach członkowskich UE, liczba ta zmniejszyła się o 250 tys. w stosunku do 2008 roku. Spośród krajów UE, nadal najwięcej osób przebywało w Wielkiej Brytanii (555 tys.), Niemczech (415 tys.), Irlandii (140 tys.) oraz we Włoszech, Niderlandach i Hiszpanii (po około 85 tys.).

EMIGRACJA CZASOWA – GDZIE PRACUJĄ POLACY

DANE W TYS., ZA 2009 ROK

ZMIANA W PORÓWNANIU Z 2008 R.
(W PROC.)

Wlk. Brytania	555	↓ -15
Niemcy	415	↓ -15
Irlandia	140	↓ -22
Włochy	85	↓ -4
Holandia	84	↓ -22
Hiszpania	84	↑ +1
Francja	47	↓ -16
Norwegia	45	↑ +18

© GAZETA WYBORCZA

ŹRÓDŁO: GUS

Czynniki determinujące zmiany skali czasowych migracji zagranicznych

Należy podkreślić, że na wielkość zasobów migracyjnych wpływa zawsze zarówno liczba wyjazdów jak i powrotów, które – w mniejszym lub większym stopniu – towarzyszą wyjazdom.

Z analizy danych, które posłużyły do opracowania szacunku wynika, że w 2009 r. bardzo wyraźnie zmniejszyła się liczba wyjazdów Polaków za granicę (strumień migracyjny) w porównaniu do lat poprzednich. Fakt ten był wynikiem kryzysu gospodarczego, który spowodował znaczące zmniejszenie zainteresowania Polaków emigracją. Wskazują na to zarówno źródła polskie jak i zagraniczne. Przykładem są dane *Worker Registration Scheme* Wielkiej Brytanii, z których wynika, że w roku 2009 zarejestrowanych zostało prawie o połowę mniej pracowników z Polski niż w roku poprzednim.

Jednocześnie, na skutek kryzysu gospodarczego i jego konsekwencji dla rynków pracy wielu krajów, wzrosła liczba powrotów Polaków z zagranicy – głównie z Wielkiej Brytanii, Irlandii, Niemiec i Stanów Zjednoczonych. Skala tych powrotów była większa niż w roku 2008. Część osób nie wróciła jednak do Polski, ale przeniósła się do innych krajów np. do Norwegii – na co wskazują statystyki tego kraju. W rezultacie liczba osób przebywających czasowo za granicą w końcu 2009 r. zmniejszyła się znacząco w stosunku do roku poprzedniego. Spadek ten dotyczył głównie liczby osób przebywających w wyżej wymienionych krajach.

Czynniki determinujące zmiany skali czasowych migracji zagranicznych

Należy podkreślić, że mimo zaobserwowanego spadku, liczba polskich emigrantów w krajach UE w 2009 r. była znacznie większa niż w początkowym okresie naszego członkostwa w UE.

Szacuje się, że około 3/4 czasowych emigrantów z Polski (około 1400 tys.) przebywa za granicą co najmniej 12 miesięcy. Osoby te zaliczane są do emigrantów długookresowych i – razem z osobami, które wyemigrowały na stałe – powinny być uwzględnione w stanach ludności poszczególnych krajów.

Zdecydowana większość polskich emigrantów przebywa za granicą w związku z pracą, aczkolwiek wraz z upływem czasu zwiększa się odsetek osób – członków rodzin polskich emigrantów, pozostających na ich utrzymaniu (małżonkowie, dzieci). Osoby, które wyjechały w okresie od maja 2004 r. do końca 2009 r., w 80-90% przypadków przebywały za granicą podejmując pracę lub jej poszukując.